

- бюджетні: регулярність та значні суми надходжень до бюджету;
- економічні: регулювання, тобто стимулювання (стримування) розвитку окремих виробництв, регулювання процесу споживання і, таким чином, вплив на економіку загалом;
- фіскально-технічні: для кінцевого споживача непрямі податки зручніші, адже їх визначають розміром споживання, не мають примусового характеру, не потребують накопичення значних сум;
- психологічні: непрямий податок входить до ціни товару (послуги) і якщо платник і усвідомлює, що ціна підвищена через податок, то він усе одно отримує на томість необхідний продукт;
- територіальні: споживання більш-менш рівномірне у територіальному розрізі, а тому непрямі податки знімають напруження у міжрегіональному розподілі доходів.

Можна запропонувати такі основні шляхи реформування непрямого оподаткування в Україні, зокрема в контексті посилення його фіскального та регулюючого впливу:

- звільнення від оподаткування соціально значущих товарів чи застосування для них знижених ставок ПДВ (повинно базуватись на досвіді ЄС у цьому напрямі);
- введення диференціації ставок ПДВ залежно від груп товарів (таким чином вдасться посилити регулювальний вплив);
- підвищення ставок акцизного податку на предмети розкоші (наближених до рівня ЄС), розширення об'єктів такого оподаткування (посилення фіскальної ролі акцизу як бюджетотворюючого податку);
- посилення контролю за рухом підакцизних товарів.

Висновки. Відтак, здійснення запропонованих заходів забезпечить реалізацію принципу соціальної справедливості оподаткування, розширить можливості для підвищення ефективності використання інструментів регулюючого впливу податку на економічні процеси. Такі заходи також сприятимуть зростанню податкових надходжень до бюджету, що стане основою фінансової стабільності держави та запорукою успішності заходів із соціально-економічного розвитку в умовах удосконалення механізму реалізації податкової політики в Україні та руху в європейській економічній простір.

Література

1. Азаров М.Я. Податок на додану вартість : навч. посібн. / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, П.В. Мельник та ін. – Ірпінь : НА ДПС України, 2004. – 396 с.
2. Іванов Ю.Б. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посібн. / за ред. Ю.Б. Іванова, І.П. Майбурова. – Харків : Вид. дім "ІНЖЕК", 2010. – 492 с.
3. Кміть В.М. Напрями вдосконалення системи адміністрування ПДВ в Україні / В.М. Кміть. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_6/308.pdf.
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 р., № 4495-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (зі змінами і доповненнями). – К. : Вид-во "Юрінком Інтер", 2012. – 608 с.
7. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Бурач та ін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2008. – 552 с.
8. Показники виконання Зведеного бюджету України. М-во фінансів України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minfin.gov.ua>.
9. Про спільну систему податку на додану вартість: Директива Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_928.

10. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring_Month_2013/2013_09_budget_new_ukr.pdf.

Демчишак Н.Б., Протак О.-О.В. Налоговая политика в Украине: фискальный и регулирующий аспекты влияния косвенного налогообложения

Рассмотрено становление косвенного налогообложения в мире и в Украине в частности. Раскрыты этапы формирования отечественной системы непрямого налогообложения. Проанализирован фискальный потенциал косвенных налогов и их регулирующее воздействие в условиях рыночной экономики. Рассмотрена динамика поступлений косвенных налогов в Украине и их роль в наполнении бюджета за последние шесть лет. Приведены преимущества и недостатки косвенного налогообложения и предложены направления их совершенствования в Украине. Очерчены основные пути реформирования непрямого налогообложения в контексте усиления его фискального и регулирующего влияния.

Ключевые слова: система налогообложения, косвенное налогообложение, фискальный потенциал, регулирующее воздействие, НДС, акцизный налог, пошлина.

Demchyshak N.B., Protsak O.-O.V. Tax Policy in Ukraine: the Fiscal and Regulatory Aspects of the Indirect Taxation Influence

Introducing of indirect taxation in the world and in Ukraine in particular are considered. The stages of forming of the home system of indirect taxation are exposed. Fiscal potential of indirect taxes and its regulative influence in the conditions of market economy is analysed. The dynamics of indirect taxes receipts in Ukraine and its role in filling of budget for the last six years is considered. Advantages and disadvantages of the indirect taxation are provided and directions of its perfection in Ukraine are offered. The basic ways of indirect taxation reformation in the context of strengthening of its fiscal and regulative influence are outlined.

Key words: system of taxation, indirect taxation, fiscal potential, regulative influence, VAT, excise tax, duty.

УДК 657.1:655

*Доц. А.М. Должанський, канд. екон. наук;
магістрант В.В. Беца – Львівська КА*

ЕКОНОМІЧНЕ ФОРМУЛЮВАННЯ ТА РОЗГОРНУТА КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Проведено дослідження макроекономічних і галузевих умов формування грошових потоків, що дало б змогу виявити проблеми, з якими зіткнулася економіка України в умовах зростання платоспроможного попиту населення і перетворення дефіцитного споживчого ринку в насичений. Визначено, що однією з проблем в умовах нестачі власного капіталу і дорожніх позик є оптимізація формування грошових потоків підприємств. Вирішення цієї проблеми в економіці підприємств потребує теоретико-методологічного обґрунтування та побудови розгорнутої класифікації грошових потоків з метою подальшої оптимізації механізмів їх функціонування.

Ключові слова: грошовий потік, надходження і виплата, рух грошових коштів, види грошових потоків, готівкові кошти, класифікація, позитивний грошовий потік, від'ємний грошовий потік, валовий грошовий потік, чистий грошовий потік, збалансований грошовий потік, незбалансований грошовий потік, фінансово-неспроможні підприємства, ефективність управління грошовими потоками.

Вступ. У ринкових економічних відносинах грошовим потокам відводять одну з ключових позицій, оскільки фінансові відносини підприємства виникають тоді коли на грошовій основі виникає формування власних ресурсів підприємства, його доходів, які виникають внаслідок цієї діяльності, їх використання на цілі розвитку підприємства.

Оскільки грошові кошти мають здатність обертатись, ступінь ризику помилки в обліку та контролю на цій ділянці обліку досить великий. Тому важливим завданням є організація обліку, грошових коштів, а в подальшому і грошових потоків з метою забезпечення гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти і законності наведеної інформації про неї. Отже, питання всебічної та правильної класифікації грошових потоків є актуальним.

Актуальність теми. Проблеми визначення та організації обліку грошових потоків досліджують провідні вчені Ф. Бутинець, Л. Гуцаленко, В. Жук, Г. Кірейцев, Т. Маренич, В. Пархоменко, Н. Петренко, Н. Пилипів, М. Пушкар, Л. Сук. Однак постійні зміни у законодавстві сприяють виникненню нових проблемних аспектів в обліку грошових коштів.

Мета і завдання дослідження. Серед існуючих облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів потрібно віднести: правильне відображення грошових коштів та їх еквівалентів у фінансовій звітності; оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів; повнота та своєчасність відображення у системі обліку руху грошових коштів; матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових потоків. Усі зазначені вище проблеми мають спільний "знаменник" – чітке економічне формулювання та розгорнута економічно-правова класифікація грошових потоків.

Грошовий потік – сукупність платежів, які обслуговують окремий етап процесу розширеного відтворення. Види грошових потоків: сукупність витрат фірми на придбання необхідних виробничих ресурсів, оплата урядовими установами праці державних службовців, трансфертні платежі, доходи домашніх господарств від реалізації їх ресурсів, споживання, податки, заощадження, інвестиції, кредити, державні закупівлі, імпорту, експорт та ін. Історію виникнення терміна "грошові потоки" висвітлено в працях вченого-економіста О.О. Терещенко, де визначено, що показник "грошовий потік" або "чистий грошовий потік" почали використовувати у 50-х роках ХХ ст. американські аналітики під час аналізу цінних паперів і звітності підприємства. Крім цього, було визначено, що чистий рух грошових коштів, отриманий при здійсненні операційної діяльності, у світовій практиці має назву "операційний Cash flow"; чистий рух коштів від інвестиційної діяльності – "інвестиційний Cash flow". Різниця між вхідними й вихідними потоками фінансової діяльності має назву "Cash flow від фінансової діяльності"[5, с. 181].

Так, на думку Є.Ф. Бріггема, під грошовим потоком потрібно розуміти "...фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму протягом деякого визначеного періоду" [3, с. 425]. Розширюють поняття грошового потоку вітчизняні вчені-економісти В.А. Верба та О.А. Загородніх, наголошуючи, що це "...різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей..." [4, с. 75]. Водночас, с. О. Москвін у визначенні грошового потоку обмежується поняттям різниці між грошовими надходженнями й витратами. При цьому звернуто увагу на існування декількох підходів до визначення грошового потоку.

Зауважимо, що російський учений-економіст І. Балабанов тлумачить грошовий потік, передбачаючи оборот грошей, який протікає безпосередньо в часі. При цьому автор звертає увагу на те, що система відношень, яка виникає при грошовому потоці, носить фінансовий характер [1, с. 175].

На наш погляд, предметно розкриває грошовий потік як категорію І.А. Бланк. Він вважає, що, "...грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених в часі надходжень та виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю. Поняття "грошовий потік підприємства" є агрегованим і включає багато видів цих потоків, що обслуговують різні напрямки діяльності"[2, с. 129].

Опрацювавши економічну літературу, ми доходимо висновку, що повне розкриття сутності поняття "грошовий потік" неможливе без проведення його класифікації. При цьому кожна класифікаційна ознака передбачає декілька видів грошових потоків. Так, за масштабами обслуговування господарського процесу виділяють такі види грошових потоків:

- грошовий потік по підприємству загалом. Це найбільш агрегований вид грошового потоку, який акумулює всі види грошових потоків, що обслуговують господарський;
- грошовий потік по окремих структурних підрозділах підприємства. Така диференціація грошового потоку підприємства визначає його як самостійний об'єкт управління в системі господарської діяльності підприємства;
- грошовий потік по окремих господарських операціях. У системі господарського процесу підприємства такий вид грошового потоку потрібно розглядати як первинний об'єкт самостійного управління.

Під час проведення класифікації за видами господарської діяльності, відповідно до міжнародних стандартів обліку виділяють такі види грошових потоків:

- грошовий потік з операційної діяльності. Він характеризується грошовими виплатами постачальникам сировини та матеріалів; стороннім виконавцям окремих видів послуг, що забезпечують операційну діяльність;
- пов'язаними зі здійсненням операційного процесу. Одночасно цей вид грошового потоку відображає надходження коштів від покупців продукції, від податкових органів у порядку перерахунку та повернення надлишків сплачених сум і деякі інші платежі, передбачені міжнародними та національними стандартами обліку;
- грошовий потік з інвестиційної діяльності. Він характеризує платежі й надходження коштів, пов'язані зі здійсненням реального та фінансового інвестування, продажем вибуваючих основних засобів і нематеріальних активів.

Під час здійснення класифікації за варіативністю спрямованості руху грошових коштів вчені такі варіанти грошових потоків:

- стандартний грошовий потік. Він характеризує такий вид грошового потоку, в якому його спрямованість змінюється не більше одного разу. Прикладом такого виду грошового потоку є інвестування капіталу в довгострокову облигацію;
- нестандартний грошовий потік. Він характеризує такий вид грошового потоку, в якому його спрямованість змінюється більше одного разу.

За методом обчислення обсягу вчені-економісти виділяють такі види грошових потоків підприємства:

- валовий грошовий потік. Він характеризує всю сукупність надходжень або витрат коштів у певному періоді часу в розрізі окремих його інтервалів;
- чистий грошовий потік. Він характеризує різницю між позитивним і від'ємним грошовими потоками у певному періоді часу в розрізі окремих його інтервалів.

За характером грошового потоку стосовно підприємства мають місце такі два його види:

- внутрішній грошовий потік. Він характеризує сукупність надходження й витрати коштів у рамках підприємства;
- зовнішній грошовий потік. Цей вид грошового потоку обслуговує операції підприємства, пов'язані з його грошовими відносинами з господарськими партнерами і державними органами.

Важливою складовою частиною класифікації є ознака рівня достатності обсягу, а саме:

- надлишковий грошовий потік. Це такий грошовий потік, коли надходження коштів значно перевищують реальну потребу підприємства в їх цілеспрямованому витрачанні;
- дефіцитний грошовий потік. Це такий грошовий потік, коли надходження коштів істотно нижчі за реальні потреби підприємства в їх цілеспрямованому витрачанні.

За рівнем збалансованості обсягів взаємопов'язаних грошових потоків розрізняють два їх види:

- збалансований грошовий потік. Він характеризує такий вид сукупного грошового потоку з окремої господарської операції, структурного підрозділу (центру відповідальності) або по підприємству загалом, за яким забезпечено збалансованість між обсягами позитивного і від'ємного їх видів;
- незбалансований грошовий потік. Він характеризує такий вид сукупного грошового потоку з окремої господарської операції, структурного підрозділу або по підприємству загалом, за яким розглянутий вище передбачений балансовий зв'язок не забезпечується.

За періодом часу виділяють два основних види грошового потоку:

- короткостроковий грошовий потік. Він характеризує такий грошовий потік, за яким період від початку грошових надходжень або виплат до повного їх завершення не перевищує одного року;
- довгостроковий грошовий потік. Він характеризує такий грошовий потік, за яким період від початку грошових надходжень або виплат до повного їх завершення перевищує один рік.

За формами використання грошових коштів розрізняють такі види грошового потоку:

- готівковий грошовий потік. Він характеризує ту частину сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується безпосередньо готівкою;
- безготівковий грошовий потік. Він характеризує ту частину сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується різноманітними кредитними та депозитними інструментами фінансового ринку.

За видом використовуваної валюти виділяють такі грошові потоки підприємства:

- грошовий потік у національній валюті. Він характеризує грошовий потік, який обслуговується грошима, емітованими відповідними державними органами певної країни;

- грошовий потік в іноземній валюті. Він характеризує грошовий потік, який обслуговується валютою інших країн.

За значенням для формування кінцевих результатів господарської діяльності розрізняють два види грошових потоків підприємства:

- пріоритетний грошовий потік. Це вид грошового потоку з окремих господарських операцій або видів діяльності, який генерує високий рівень формування чистого грошового потоку (або чистого прибутку);
- другорядний грошовий потік. Це такий вид грошового потоку, який через свою функціональну спрямованість або незначний обсяг не справляє істотного впливу на формування кінцевих результатів господарської діяльності.

Узагальнивши наведені класифікації грошових потоків ми запропонували розгорнуту їх схему (рис.). При цьому варто звернути увагу, що ряд класифікаційних ознак грошових потоків не були взяті до уваги, оскільки на підприємствах досліджуваної галузі не використовуються.

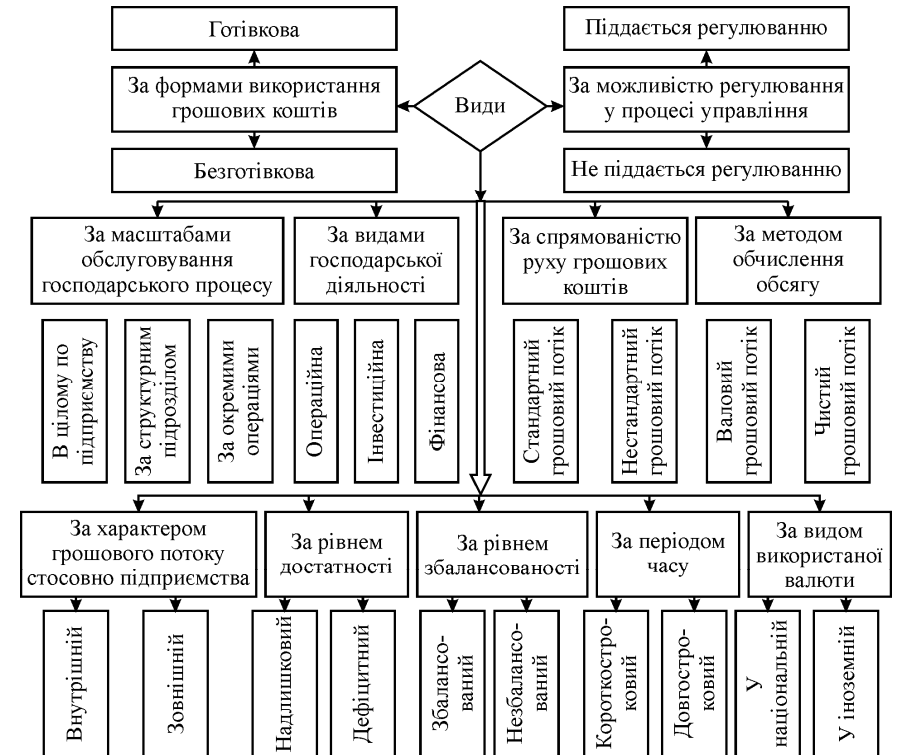

Рис. Розгорнута схема класифікації грошових потоків

Одним з основних чинників формування грошових потоків виробничого підприємства є сезонність, яка пов'язана з особливостями виробництва чи реалізації продукції. Під її впливом виникають сезонні хвилі. Сезонність грошових потоків – це виникаючі стійкі циклічні внутрішньорічні коливання вхідних і вихідних обсягів грошових коштів, що викликані специфікою виробничо-фінансо-

вого циклу та особливостями ринку товарів, на якому функціонує підприємство. Метою вивчення сезонності грошових потоків є згладжування нерівномірності потоків і прогнозування дефіцитного грошового потоку.

До раніше відомих критеріїв класифікації грошових потоків запропоновано додати ознаки, що розкривають особливості їх формування: за однорідністю формування (однорідні та неоднорідні), за ритмічністю формування (регулярні, нерегулярні та одноразові) і за рівнем управління (керовані та некеровані підприємством).

Висновки. Планування грошових потоків підприємств є важливим елементом управління і має відбуватися з урахуванням особливостей діяльності суб'єктів господарювання цієї галузі. При використанні програмних рішень SAP процеси планування і бюджетування грошових потоків є повністю автоматизованими та регламентованими, а контроль версій і статусів дає змогу направляти та пришвидшувати ці процеси. Визначено основні ознаки формування грошових потоків, а саме: направленість, характер впливу, період дії, тип впливу, прогноз виникнення, ступінь важливості, можливості регулювання підприємством і напрямки дії.

Література

1. Балабанов И.Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта : навч. посібн. / И.Т. Балабанов. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2002. – 208 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента : навч. посібн. / И.А. Бланк. – К. : Вид-во "Ника-Центр", 1999. – 592 с.
3. Бригхем С.Ф. Основы финансового менеджмента : навч. посібн., пер. з англ. / С.Ф. Бригхем. – К. : Вид-во КІП "Вазак", 1997. – 1000 с.
4. Верба В.А. Проектный анализ : навч. посібн. / В.А. Верба, О.М. Гребешкова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 297 с.
5. Терещенко О.О. Финансовая деятельность субъектов хозяйствования : навч. посібн. / О.О. Терещенко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 554 с.

Должанский А.Н., Беца В.В. Экономическое формулирование и развернутая классификация денежных потоков

Проведено исследование макроэкономических и отраслевых условий формирования денежных потоков, что дает возможность определить проблемы, с которыми столкнулась экономика Украины в условиях увеличения платежного спроса населения и превращения дефицитного потребительского рынка в насыщенный. Определено, что одной из проблем в условиях нехватки собственного капитала и подорожания кредитов является оптимизация формирования денежных потоков предприятия. Решение этой проблемы в экономике предприятий требует теоретически-методологического обоснования и построения развернутой классификации денежных потоков с целью дальнейшей оптимизации механизма их функционирования.

Ключевые слова: денежный поток, поступление и выплата, движение денежных средств, виды денежных потоков, наличные деньги, классификация, позитивный денежный поток, негативный денежный поток, валовый денежный поток, чистый денежный поток, сбалансированный денежный поток, несбалансированный денежный поток, финансово-нестабильные предприятия, эффективность управления денежными потоками.

Dolzhanovsky A.N. Betza V.V. Economic Formulation and Detailed Classification of Cash Flows

A study of macroeconomic and industry conditions, the monetary flows has revealed problems faced by Ukraine's economy in terms of growth of effective demand and the conversion of scarce consumer market is saturated. It was determined that one of the problems of a

lack of equity and the cost of borrowing is the optimization of the monetary flows of the company. Solving this problem in the economy of enterprises requires theoretical and practical bases and building detailed classification of cash flows in order to further optimize the mechanisms of their functioning.

Key words: cash flow, receipts and payments, types of cash flows, cash on hand, classification, positive cash flow, negative cash flow, gross cash flow, net cash flow, balanced cash flow, unbalanced cash flow, financial and insolvent enterprises efficiency of cash flows.

УДК 336.7

Доц. Н.В. Жмурко, канд. екон. наук;

магістрант Л.І. Комарницька – Львівський НУ ім. Івана Франка

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО ГНУЧКОГО РЕЖИМУ ВАЛЮТНОГО КУРСУОТВОРЕННЯ

Визначено основні фактори, які зумовлюють девальваційний тиск на національну валюту та виявлено, що пріоритетний вплив на обмінний курс гривні має група політико-правових та психологічних чинників. Проаналізовано низку економічних критеріїв вибору оптимального режиму курсоутворення та надано оцінку доцільності переходу до гнучкого режиму в сучасних умовах. Обґрунтовано оптимальний режим валютного курсоутворення для України із врахуванням нестабільної політичної ситуації і поточних тенденцій на національному ринку. Наголошено на необхідності проведення структурних економічних реформ та розроблення обґрунтованої валютної стратегії з метою підтримки стабільної курсової динаміки гривні.

Ключові слова: валютно-курсова політика, валютний курс, плаваючий валютний курс, фіксований обмінний курс, критерії вибору режиму курсоутворення, політична криза.

Постановка проблеми. Вагомим інструментом забезпечення сталого економічного зростання є реалізація зваженої валютної політики, в основі якої покладено встановлення ефективного режиму валютного курсоутворення, що повною мірою відповідатиме макроекономічній ситуації в державі. З огляду на значну відкритість економіки України, валютно-курсова політика є механізмом взаємодії світових і національних ринків, що дає змогу при цьому вирішувати й важливі внутрішньоекономічні питання. Саме тому основним завданням валютно-курсової політики на сьогодні залишається реалізація заходів, які б максимально відповідали умовам фінансово-економічного стану України та тенденціям на міжнародних ринках. Визначені обставини призвели до необхідності переоцінки ефективності реалізації діючих і переходу на нові режими валютних курсів у низці країн.

Аналіз останніх досліджень. Поточна політична криза загострила увагу наукової думки до ролі й місця валютної політики в подоланні економічної рецесії в Україні. Проблемні аспекти розроблення і реалізації валютної політики в умовах нестабільної економіки аналізують такі вчені, як С. Аржевітін, А. Барсегян, О. Береславська, Я. Белінська, С.Боринець, Т. Вахненко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, О. Дзюблюк, Ф. Журавка, В. Козюк, Б. Лапчук, В. Міщенко, О. Пасічник, О. Петрик, О. Рогач, І. Співак, О. Шаров, Т. Шемет та низка інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування оптимальної стратегії валютної політики шляхом вибору режиму валютного курсу для